

พระธรรมศาสตร์

ดอกรัก พยัคศรี, ปวีรรัตและเรียบเรียง^๑

รหัสเอกสาร	นฐ ๔๑ ๐๓๔๗
ต้นฉบับ	สมุดไทย
อักษร	ไทย-ขอมไทย
ภาษา	ไทย-บาลี
เส้น	หมึก, ดินสอ
ขนาด	๑๑ x ๓๕ ซม.
สถานที่พบ	วัดท่าพูด ต. ไร่ขิง อ. สามพราน จ. นครปฐม
จำนวนเล่ม	๑ เล่ม
สภาพเอกสาร	เกือบสมบูรณ์ ตัวเล่มฉีกขาดหน้าแรก และถูกเก็บรวมไว้กับตำรายา

สมุดไทยเรื่องพระธรรมศาสตร์นี้ ว่าด้วยเรื่องของบทลงโทษ ข้อตกลง การปรับสินไหม ในคดีต่างๆ เป็นกรณีไป ตามแต่ละมาตรา เช่น การทะเลาะวิวาท การบุกรุกพื้นที่ การลักทรัพย์ การด่าทอด้วยคำหยาบคาย การกัณฑ์ยืมสิน การข่มขู่ การซื้อที่ดินไร่นา เป็นต้น

ส่วนหลังของหน้าปลายเขียนด้วยดินสอ มีลักษณะเหมือนสมุดบันทึกเรื่องสัพเพเหระ เช่น บทกวี ตำรายา สมุนไพร บทสวดมนต์ คาถาอาคม ยันต์ เป็นต้น

^๑ นักวิจัยประจำโครงการอ่านและปวีรตรธรรมกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ระยะที่ ๑ : วรรณกรรมวัดท่าพูด, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๑.

หน้าต้น

๓ หน้าต้นธรรมศาสตร์ ๓๓

๓ ๒ วันอังคาร แรม ๑๔ ค่ำ เดือน ๒ ค่ำปีมะแม สัปตศก ผู้คุมคุมเอานายบุญผู้โจทก์ อำแดงสายทองเป็นจำเลยแก่สำนวนมาให้ผู้คัดอ่านชื่อสองสถานแก่ท่านผู้พิจารณา ผู้พิจารณาพิพากษาสองสถานว่าข้อซึ่งโจทก์จากจำเลยแก่แลให้การรับกัน ในสำนวนฟังเอาคำโจทก์หรือจำเลยไปข้อซึ่งโจทก์หาจำเลยแก่แลให้การมีแจ้งก็ให้กระลาการ^๒ชกใช้ไถ่ถามให้ว่าเนื้อความออกให้แจ้งไม่ใคร ด้วยสำนวนจงทุกกระทง ข้อซึ่ง(ง)โจทก์จำเลยแก่แลให้การ ๑ มีรับกัน แลโจทก์จำเลยอ้างสักขีพยานนั้นชอบ ให้โจทก์จำเลยนำกระลาการไปสืบ ๑ ถวายพยานให้แจ้งมาไซ้ด้วยสำนวนจงทุกข้อทุกกระทง ๑ ข้อซึ่งโจทก์หาจำเลยแก่ให้การมีรับกันแล โจทก์จำเลยค้นพิสูจน์ ๑ ต่อกันนั้นชอบให้ตั้งไว้ก่อน เมื่อใดกระลาการเอาสำนวนขึ้นชื่อ ๑ ทดแก่ท่านผู้พิพากษาขาดจะพิพากษาประการใดจึงให้โจทก์จำเลยกระทำคำพิพากษาสองสถานด้วยกฎหมายดังนี้

๑ พระอัยการมาปรับพบพระพุทธรูทีกว่า กระลาการจะถามโจทก์ หรือจำเลย ว่าให้หมุ่นายมันมาก่อน ท่านว่าให้ตรามันไว้ครั้ง ๒ ครั้ง ครั้นถามมันมิให้กระลาการถามถึง ๓ ครั้ง ท่านว่ามันประวิงความไว้ให้เข้าให้ยากแก่กระลาการความเมือง ท่านให้กฎเอาเนื้อความเป็นแท้

๑ มาตรการหนึ่ง ถ้าข้ามฟากคลองที่แดนตนไปถึงแดนบ้านเรือนก็ดี ท่านว่าให้เป็นรุก มาตีดำเจ้าบ้านท่านเจ็บให้ไหมทวิคุณ ถ้าเจ้าบ้านตีหรือตำผู้รุกบ้านเจ็บไซ้ให้ยกบาทผู้รุกรุนั้นเสีย ถ้าตีต่อกันโทษ ๙ - ๑๐ กระทงมิให้เรียงกระทง โทษสิ่งใดหนักมากเอาแต่สิ่งนั้นมาตั้งใหม่^๓ตามนา ๔๐๐ ลงมาให้เอาบรรดาศักดิ์ผู้ใดเจ็บตั้งใหม่แล

นายโพตบอำแดงมีลูกขอบตาเจียวนั้น นับเอานา(อำ)แดงมี ผู้เจ็บ ๑๕ ไร่ ตั้งไหมนายโพตบ ทวิคุณเป็นเบี้ย ๒๑๐๐๐ เป็นเงิน ๖ ตำลึง ๓ บาท ๑ สลึง เป็นสินไหม^๔กึ่งพินัย^๕กึ่ง

๑๓ มาตรการหนึ่ง ถ้าผู้ใดข้ามฟากคลองที่แดนตนเป็นที่แดนบ้านเรือนท่านก็ดี ท่านให้เอาเป็นรุก ถ้าตี หรือตำเจ้าบ้านท่านเจ็บให้ไหมทวิคุณ ถ้าเจ้าบ้านตีหรือตำผู้รุกบ้านเจ็บไซ้ให้ยกบาทผู้รุกรุนั้นเสีย ถ้าตี หรือต่อกัน โทษ ๙-๑๐ กระทง^๖มิให้เรียงกระทง โทษสิ่งใดหนักให้เอาโทษสิ่งใดตั้งใหม่ตามนา ๔๐๐ ลงมาให้เอาบรรดาศักดิ์ผู้เจ็บหรือผู้ตั้งใหม่ อนึ่งจิกเนื้อหัวท่าน ท่านให้ไหมเป็นเบี้ย ๒๑๐๐๐

ว่าอำแดงปานรุกมาหน้าเรือนนายทอง จิกศีรษะภรรยานายทองเป็นเมียน้อยนายทอง นายทองนา ๑๕ ไร่ ตั้งไหมอำแดงปานผู้รุกจิกศีรษะทวิคุณเป็นเบี้ย ๔๒๐๐๐๐ เป็นเงิน ๑๓ ตำลึง ๒ สลึง แล้วให้ไหมอำแดงปานผู้ด่านายทองว่า ลูกอี่ขี้เย็ด อี่ร้อยควย เป็นเบี้ย ๒๒๐๐๐๐ เป็นเงิน ๖ ตำลึง ๓ บาท ๓ สลึง เข้ากันทั้งสองรายเป็นเงิน ๑ ชั่ง ลดเสียตามกฎกึ่งนี้ ๑๐ ตำลึง เป็นสินไหม หรือพินัย ๑๐ ตำลึง

๑ มาตรการหนึ่ง ถ้าใช้ให้ฆ่าให้ตีด้วยไม้ใช้ตีเท่ากัน ถ้าหลายคนตีคนเดียวด้วยไม้ หลายคนให้แก่คนเดียวตาย ถ้ารุกไปตีดำ ท่านให้ไหมทวิคุณตามนา ๔๐๐ ลงมาเอาบรรดาศักดิ์ผู้เจ็บไซ้ตั้งใหม่แล

^๒ ตูลาการ เช่น แลผู้พิพากษาระลาการไต่ไปโดยคลองธรรมดังกล่าวมานี้.

^๓ ตั้งใหม่ - ปรับ.

^๔ เงินค่าปรับ.

^๕ เงินค่าปรับเป็นภาคหลวง.

^๖ ลักษณะนามของความผิดอาญาแต่ละกรรมหรือแต่ละครั้ง การกระทำความผิดแต่ละกรรมหรือแต่ละครั้งนั้น ถือว่าเป็นกระทง.

เงินเสียงมีรับแดงงเงินสองคนหาได้ เงินฮีผู้เจ้บนา ๒๐ ไร่ ตั้งใหม่เงินเสียงแต่สองต่อเงินเสียงทวิคุณเป็นเบี้ย ๔๒๐๐๐๐ เป็นเงินตรา ๑๓ ตำลึง ๒ สลึง ถึงศาลยอม มีกฏลดเสียกึ่งหนึ่งยังสินไหม หรือพินัย สินไหมไม่เอาแก่กัน คงแต่พินัยลงเป็นเงิน ๓ ตำลึง ๑ บาท ๑ เฟื้อง

๐ มาตรการหนึ่ง วานท่านซื้อสินค้าให้แก่ท่านมิได้ก็ซื้อตราค่า แลเอาสิ่งของมาให้แก่ตนมากน้อยเท่าใด มิได้ให้เงินแลผู้ขายเตือนผู้ซื้อแลผู้วานให้ซื้อจะเอาค่าสิ่งของของท่านประเวประวงมิให้ท่าน ท่านให้เรียกออกมาพิจารณาแลผู้วานให้ซื้อนั้นว่าได้ให้ซื้อจริง ว่าได้ให้เงินค่าสิ่งของแล้วก็ดี ให้ซื้อมากกว่าน้อยก็ดี เมื่อพิจารณาเป็นสัตย์ตั้งหนังสือ ท่านว่าประมาทสิ่งของท่าน ให้เอาค่าสิ่งของตั้งหมายทวิคุณ ยกทุนให้แก่เจ้าของเหลือนั้นเป็นสินไหมกึ่งพินัยกึ่ง ถ้าพิจารณาเป็นสัตย์ไซ้ร้ มักใคร่ฉันใดให้ตนเสียแก่ท่านคุณฉันนั้นเป็นสินไหมกึ่งพินัยกึ่งแล

เงินตัดหาว่าข้าว ๑๒๐ ถัง เป็นเงิน ๑ ชั่ง ๑ ตำลึง ได้ ๑๙ ตำลึง ๒ บาท ๑ เฟื้อง ฝ่ายข้างเงินควายว่าได้ให้ ๑๙ ตำลึง ๓ บาท แลพิจารณาได้เนื้อความว่าได้ให้ ๑๙ ตำลึง ๑ บาท ๓ สลึง แลซึ่งเงินตัดหาว่าซื้อข้าวเพื่อให้เงินควาย ๑๒๐ ถังละ ๑ บาท แลฝ่ายเงินควายว่าราคาถึงละ ๓ สลึง ๑ เฟื้อง เมื่อพิจารณาเป็นสัตย์(ถึง)ละ ๑ บาท ค่าเงินตัดนั้น เงินควายให้การมิจริงขาดเงินถึงละ ๑ สลึง ๑ เฟื้อง เข้ากันเป็นเงิน ๓ บาท ๓ เฟื้อง ให้เงินควายทวิคุณเป็นเงิน ๗ ตำลึง ๒ บาท ยกทุนถึงละ ๑ เฟื้อง ใส่ในค่าข้าว ๓ ตำลึง ๓ บาท กรับถึงละ ๑ เฟื้อง แลยังค้าง ๓ ตำลึง ๓ บาท เป็นสินไหมเป็นเงิน ๑ ตำลึง ๓ บาท ๓ สลึง พินัย ๑ ตำลึง ๓ บาท ๒ สลึง ปิดตราเป็นสำคัญ

๐ มาตรการหนึ่ง รุกไปตีดำท่านให้ใหม่ทวิคุณ ถ้าตีดำกันโทษ ๙-๑๐ กระทง มิให้เรียงกระทง ใหม่โทษสิ่งใดนัก ให้เอาแต่สิ่งนั้นตั้งใหม่ตามมา ๔๐๐ ลงมาเอามั่นผู้เจ้บผู้ไซ้ตั้งใหม่

๐ มาตรการหนึ่ง พ่อตาลูกเขย ลูกเขยพ่อตาวิวาทกัน ถอยทีถอยต่อกัน ถ้าพ่อตาฟกข้าท่านมิให้ลูกเขยอยู่ด้วย ลูกสาวท่านเลย เลยให้ขับขายนั้นเสีย แลทรัพย์สินของหญิงนั้นให้แก่พ่อแม่หญิงนั้นเก็บไว้จนสิ้นอย่าให้หญิงไป ถ้าหญิงยังรักผู้มันอยู่ให้มันไปแต่ตัว

๓ ๐ ๓ มาตรการหนึ่ง พี่น้องตีกัน พ่อตาตีลูกเขย ลูกเขยตีพ่อตา พ่อผัวตีลูกภัว ลูกภัวตีแม่ผัว แม่ผัวตีลูกภัว เมียหลวงตีเมียน้อย เมียน้อยตีเมียหลวง ถ้าผิดว่ากันประการใดๆ ก็ดี ท่านมิให้บาดใหม่แต่ให้ยอมเปล่งกัน ด้วยรูปเขียน ข้าวตอกดอกไม้ เหล้าขาว เบ็ดไก่ ผ้านุ่งผ้าห่ม ให้ทำควรกันจงเป็นธรรม

๓ ๐ ๓ มาตรการหนึ่ง พ่อตาแม่ยายลักทรัพย์ลูกเขย ลูกเขยลักทรัพย์พ่อตาแม่ยาย ลูกภัวลักทรัพย์พ่อผัวแม่ผัว พ่อผัวแม่ผัวลักทรัพย์ลูกภัว พิจารณาเป็นสัตย์ไซ้ร้ ท่านให้ใหม่ตั้งผู้อื่นเรียกเอาแต่ทรัพย์สินมาขึ้นให้แก่กัน

๐ ๓ มาตรการหนึ่ง เด็กแลเด็กตีกันด้วยมือใหม่เป็นเบี้ย ๒๒๐๐ ถ้าฆ่าตัวเขี้ยว ๓๓๐๐ ถ้าแตก ๕๕๐๐ ถ้าหัก ๓๓๐๐ ถ้าตาบอด ๑๑๐๐๐๐ ถ้าตายด้วยไม้ปลุกแลกิ่งตัว ถ้าตายด้วยเหล็กปลุกตัวแลเท่าตัวอีก

๐ ๓ มาตรการหนึ่ง เอากะตัก^๗แห่งท่านให้ใหม่สักเหล็กเท่านี้ ๒๑๐๐๐๐

มาตรการหนึ่ง สิ่งสินท่านตกหายแลมีผู้ใดได้สินท่านนั้นเอาสินทำเป็น ๔ ส่วนให้แก่เจ้าของนั้น ๓ ส่วน ให้แก่ผู้ได้ส่วนหนึ่งแล

๓ ๐ ๓ มาตรการหนึ่ง ดำท่านว่าเย็ดซีเย็ดพราหมณ์ สบประมาทท่านให้ใหม่ ๑๒๐๐๐๐ ถ้าดำท่านว่า อีชีครอก อีชีเค้า อีชีฟาโล อีชีตรวน อีกากรปราชีซากเบี้ย ดำท่านดังนี้ถือว่าอับมงคลให้ใหม่ ๒๒๐๐๐ ผิดำท่านว่าเย็ดลูกเย็ดหลาน เย็ดพี่เจ้าชวน ให้ใหม่กึ่งตัวแล

๓ ๐ ๓ มาตรการหนึ่ง ดำท่านว่าแสนสับปรับบอแหล แล---หลายไปต้องหัวท่านให้ใหม่ ๓๓๐๐๐๐ ทวีหนึ่ง ๒๒๐๐๐๐ ทวีหนึ่งให้ใหม่ ๑๐๐๐๐๐

^๗ ประดัก = ไม้ที่ฝังเหล็กแหลมข้างปลายใช้แทงสัตว์พาหนะ เช่น วัว.

๑ ๖๖ มาตรการหนึ่ง ถ้าแลเฉาะเคียดกันตบขบฟัน แลหลอกให้แก่ท่านแล้วคำรึคำรามดุจตีกัน แล้วอยู่ผู้มีผู้เขาล้อมเขาดิพันท่าน เมาเรื่อนท่านก็ตี ท่านว่าให้เอาผู้นั้นมาพิจารณาให้เป็นสัตย์ ถ้าทำแก่ท่านจริงแล้วพิ(สุจน)รู้มิได้ไซร์ให้ไหมเป็นบาปเคราะห์

๑ ๖๗ มาตรการหนึ่ง คนผิดกันอยู่แล้วเข้าไปบ้านท่านกลางคืนมือเปล่าให้ไหม ๕๕๐๐๐ ถ้าแลถือหอกดาบแลนหลาวเข้าไปด้วยให้ไหม ๑๕๕๐๐๐ ถ้าแลไปร้องฆ่าท่านถึงหน้าบ้านให้ไหม ๗๗๐๐๐

๑ ๖๘ มาตรการหนึ่ง ถ้าผู้ชายไปอยู่กินด้วยลูกสาวท่าน พ่อแม่ยอมให้แลผู้หญิงมีเข้าที่นอน แลร้างกันอยู่มีมาหาสู่เลย ท่านว่าให้ไหมสินสอดจงทอน อนึ่งจ่ายเท่าใดให้คิดเอาจงทอนถ้าผู้เฒ่า ผู้แก่ มาด้วยเจรจาสินสอดแล้วสามวัน ถ้าหญิงทำซุมิได้ให้ไหมพ่อแม่เพราะมีใครพิจารณาแล ให้ไหมสินสอดจงถวงแล

๑ ๖๙ มาตรการหนึ่ง ถ้าฆ่าฝากมัดตัวเจ้า ๆ ตีตายหาโทษมิได้เลย

๑ ๗๐ มาตรการหนึ่ง หญิงก็ตีชายก็ตีกล้าหาญแลข้ามน้ำแลตกน้ำตายแลมีผู้เอาไว้รอดตายให้เอากำหนดเท่านี้ ๒๒๐๐๐๐

๑ ๗๑ มาตรการหนึ่ง แลสตรีผู้ใดประสูติบุตรในเขตฐานแห่งท่านไซร์ ฝ้านุ่งผ้าห่มสำหรับ ๑ ขอมีสัมป่อยแลช้วนน้ำไอออนอ่อนคอนขอโทษแก่ท่านเคหสถานนั้น ถ้าผู้นั้นยากไซร์ควรแต่ผ้าผอนแลแว่นแต่ทั้งนั้นเสีย ถ้าภรรยาจนสิ้นชีวิตในเคหสถานท่านนั้นไซร์ แลทรัพย์สินของอันอยู่ด้วยอาตมาภรรยาสตรีนั้นเท่าใดไซร์ ควรแก่เจ้าเคหสถานนั้นจนสิ้นแล

๓ ๑ ๗๒ อนึ่งถ้าท่านห้ามมิให้ขึ้นไปในเคหสถานท่านไซร์ แลคุมแรงขึ้นไปแลสตรีนั้นหาสไปด้วยใดไซร์ ให้ได้เจ้าเคหสถานนั้นแล

๓ ๑ ๗๓ มาตรการหนึ่งถ้าผู้ใดเกิดอุบัติเหตุ ว่าพลีกรรมบูชาเทวดาแลแต่งการที่จะบูชาแก่เทวดาก็ดี เมื่อจะไปจ่ายเครื่องอันจะพลีกรรมมาบูชาแก่เทวดา ถ้าผู้ใดจะว่าความคุมก็ดี แลว่าผู้นั้นกุนี หลบพลีกหนีไปก็ดี แลมีควรที่จะทวงเรียกเกาะกุมกูนีนี้ยี่มนั้นก่อนทาแลทวงถาม เกาะกุมผู้จะแต่งการนั้น เกิดอุบัติเหตุความให้ผู้ไปเกาะไปทวงนั้นเสียค่ายาโรค ถ้าผู้แต่งการนั้นถึงแก่ความมรณภาพไซร์ ควรให้ผู้ทวงนั้นเสียค่าตัวผู้ถึงความมรณภาพนั้นหาสินไหมมิใคร่

๓ ๑ ๗๔ มาตรการหนึ่งบุคคลผู้ใด เป็นทาสแห่งท่านแลไปทำการแห่งเจ้าเสียไปแก่ข้าศึกหนีรอดคืนมาได้พ้นเป็นแห่งทาสท่านเลย

๓ ๑ ๗๕ อนึ่งบุคคลผู้ใดนี้ขออนโดยพระมหาปราสาทกล่าวดังนี้

๓ ๑ ๗๖ มาตรการหนึ่งบุคคลผู้ใด แสวงหาเลกรรคอสำนวนไปตามได้ตัวผู้นั้นมาทรัพย์สินศักดิ์นั้นพึงให้แบ่งเป็นสิบส่วน ให้นายคะนองเอาไว้แปดส่วนเพราะเหตุว่าตระหนี่ เป็นทงอากาศกอนแล

อนึ่งว่าบุคคลผู้ใดซื้อที่ดินไรนาทั้งปวงโดยพระธรรมศาสตร์กล่าวดังนี้

๓ ๑ ๗๗ มาตรการหนึ่งบุคคลผู้ใด เข้าที่นาจะทำกินแลให้ค้ายาแก่เจ้านานั้น แล้วเมื่อเทศกาลทำนา คนผู้ชายหญิงไม่ได้ทำ เจ้านาให้ผู้อื่นไปทำเล่าไซร์ ควรให้เรียกเอาค่าเช่านั้นทวิคุณ อนึ่งทำนานั้นมิได้ผู้เช่าจะเรียกค่าเช่าคืนมิได้เมื่อมีฝนผายเล่าไซร์จึงให้ทำนานั้นนั้นเล่า เหตุทำนานั้นเอาฝนเป็นประธาน

๑ ๗๘ มาตรการหนึ่งบุคคลผู้ใดรับของฝากแห่งท่าน แลมิได้เอาไปถึงที่ท่านฝากมานั้น แลทรัพย์สินนั้นมีผู้ชิงเอาที่ดีหายไปก็ดี เมื่อพิจารณาเป็นสัตย์ว่าหายจริงไซร์ มิควรให้ผู้นั้นใช้เลย ถ้ามิเป็นสัตย์ดูจว่านั้นแกล้งว่าพรางไว้ ควรให้ไหมทวิคุณแล

๑ ๗๙ มาตรการหนึ่งบุคคลผู้ใดเอาทรัพย์สินมาฝากไว้แลฝากนั้นจะคืนเอาทรัพย์สินอันฝากไว้นั้นแล ผู้รับนั้นเอาทรัพย์สินของตนพอประมาณเปลี่ยนให้แก่ท่านแลทรัพย์สินของท่านใหญ่เอาทอนนวนเปลี่ยนให้แก่ท่านเอาทรัพย์สินของท่านไว้แก่ตนแลเมื่อพิจารณาเป็นสัตย์ว่าเปลี่ยนเอาจริงไซร์ แลทรัพย์สินของท่านส่งให้แก่ท่าน แลทรัพย์สินของตนไปเปลี่ยนแก่ท่านนั้น ควรเสียให้แลจะคืนเอามิได้เลย แลขึ้นชื่อว่าโจรหามิได้ หนึ่งถ้าทรัพย์สินฝากไว้นั้นเสียด้วยโจรภัย อัคคีภัยก็ดี แลผู้เป็นข้านี้รู้เห็นไซร์ผู้รับของฝากนั้นก็พ้นโทษมิควรให้ผู้รับฝากใช้เลย

๑ มาตราหนึ่งกล่าวไว้ในพระราชธรรมศาสตร์ ผู้ใดบิดามารดาแต่งให้มีเรือน ออกกินอยู่ตั้งหากอยู่ด้วยสามีแล้วบุตรนั้น เกิดอันโรคแลสามีเอามาให้ บิดามารดารักษาโรคเหตุบุตรนั้น ในเมื่อถอยหายโรคนั้นแล้วแลทรัพย์ซึ่งที่รักษาโรคเท่าใดให้ไปว่ามีคดีให้ บิดา มารดาเท่านั้นเพราะเหตุบุตรบุตรทั้งหลายไซ้ เมื่อน้อยบิดามารดาแสวงรักษา ครั้น เมื่อใหญ่มีเรือนแลไซ้พ้นจากบิดามารดา ผู้เป็นสามีหักเลี้ยงรักษาผู้นั้น

๒ มาตราหนึ่ง ทรัพย์มรดก(มรดก)เงินทองแลข้าคน บัญชีหรือคดีอันบรรดาใดเป็นของญาติเองนั้น ถ้าผู้ไว้ในศกสถานเดียวกันไซ้ ให้ตั้งเดือนว่ากล่าวเอาแต่ในสามวัน อยู่แต่ในแวนแคว้นประเทศอันเดียวกันไซ้ ให้ว่าเอาแต่ในเดือนหนึ่ง ถ้าอยู่ต่างประเทศไซ้ ให้ว่าเอาแต่ในสองวันศกชคทหนึ่ง ถ้าพ้นจากกำหนดสืบประการนี้ ถ้าแล(บุค)คคลอันเป็นมรดกนี้มาหาว่าเอาเป็นมรดกก็ดี อันนอกพระกำหนดไว้ทั้งสืบประการนี้เพราะเหตุว่ามรดกนั้นได้แต่ในพระราชกำหนดไว้วันแล

๓ อนึ่งบิดาอันว่ามี ๔ ประการได้พระธรรมรักษากล่าวไว้ดังนี้ประการหนึ่ง หรือบิดาผู้บังเกิดประ(การ)หนึ่ง หรือบิดาให้ประ(การ)หนึ่ง หรือบิดาขอไปเลี้ยงประการหนึ่ง ครูอาจารย์ยกนัว่าเป็นบิดาประการหนึ่ง ๔ ประการหนึ่ง ถ้าแลบุตรแลลูกศิษย์ก็ถือเอาไปไซ้หาโทษมิได้ ถ้าลักทรัพย์ของผู้อื่นไซ้ควรให้ลงโทษโจรกรรมแล เหตุใดจึงกล่าวดังนี้ เหตุบุตรก็ดี ศิษย์ก็ดีมิได้เป็นบุคคลผู้นั้นแล ๓

๔ มาตราหนึ่ง บุคคลผู้ใดยุดทรัพย์ท่านว่าเหมือนของท่านเห็นทาสท่านว่าเหมือนว่าทาสของตนแล้ว ให้เกาะกุมท่านไว้ ให้ไหมแก่บุคคลผู้นั้น แลถ้าตุตท่านแต่ถ้อยคำแลมิได้เกาะกุมท่านไว้ไซ้ให้ไหมแต่กึ่งหนึ่ง

๕ อนึ่งบุคคลผู้ใดกล่าวแก่ท่านว่าลักทรัพย์แห่งข้า แลควรให้ไหมตามกล่าวท่านนั้น

อนึ่งทรัพย์ของท่านอยู่มากกว่าน้อยให้ใช้ทรัพย์ท่านนั้นจงทอน บรรดาชื่ออำพรางนั้นให้ไหมทวีคูณ ถ้าแลทรัพย์อยู่แก่ท่านน้อยแล้วมากหลายลงคืน

อนึ่งทรัพย์ขาดมิได้แก่ท่าน ว่าอยู่แก่ท่านเท่าใด ควรให้ไหมเท่านั้น

อนึ่งท่านมิได้บน ว่าท่านบนเท่าใด ควรให้ไหมเท่านั้น

อนึ่งบนถ้าจะให้แก่ท่าน แลมิได้บนให้ไหมทวีคูณ

๖ มาตราหนึ่ง บุคคลผู้ใดเมื่อกระทำการพินิจแลคู่ความทั้งสองข้างหนึ่ง เมื่อยอมต่อหน้าท่านแล้วจริง กระลาการตัดบันสำนวนเสร็จแล้ว แลลูกความจะคืนมาว่าความเล่าไซ้ ควรให้แหกปากเสีย ถ้าเกาะกุมลูกความข้างนั้น ควรให้ตัดตีนสินมือเสีย ถ้าว่ามีให้ตัดมือ แหะปากไซ้ควรให้ไหม ๑๓ ตำลึง ๒ บาท กล่าวไว้ดังนี้ไซ้บุคคลผู้นั้น อันว่ากระลาการ ถ้าโจทก์ จำเลยยอมแก่กัน มิให้กระลาการว่าความ ถ้าตุตท่านว่าความไซ้ให้มีโทษทั้งสองข้างเถิด อยู่มาลูกความข้างหนึ่งก็มาว่าความให้ลงโทษ ถ้ามีลงไซ้ควรให้ปรับไหมเป็นเงิน ๑๓ ตำลึง ๓ บาท

อนึ่งจะกล่าวเงินควรด้วยพระธรรมศาสตร์ดังนี้

๗ มาตราหนึ่ง บุคคลผู้ใดไปจ้างทำการท่าน แลท่านให้สินจ้างแล้ว ถ้าเป็นเหตุถึงการมรณภาพไซ้จะว่าความแก่ผู้จ้างมิได้เลย ถ้าบุคคลผู้นั้นยังมีค่าจ้างแลถึงมรณภาพไซ้ ฟังใช้ค่าตัวบุคคลผู้นั้นแล ถ้าได้ให้สินจ้างแต่กึ่งถ้าถึงมรณภาพไซ้ ให้ค่าตัวนั้นกึ่งหนึ่งแล

อนึ่งถ้าผู้ใดพิชซึ่งโกรธตีตากัน ถ้าใครอยู่ใกล้มิได้ช่วยห้ามปราม ถ้าผู้ใดหนึ่งถึงมรณภาพ ควรให้ผู้อยู่ใกล้ช่วยใช้กึ่งหนึ่งแล ๗-

๑ ศุภมัศดุ ๑๕๔๑ สัณวัชระเสมคปักเคเคเอาติถิยังอาทิจวาเร พระบาทสมเด็จเจ้าเอกาทศธรอินทรบรมนาถุ บรมบพิตรเจ้าอยู่หัว ฤกษ์สมเด็จเจ้าพระนารายณ์เป็นเจ้าผู้ทรงทศพิธราชธรรม อันมหาประเสริฐในที่นี้พระวิหารโดยภักศินาพิมุข สมเด็จบรมบพิตรพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ตรัสกล่าวสั่งว่าแต่นี้สืบไป

เมื่อนานาประชาราษฎร์ผู้มีอรรถคดีถ้อยคำดังทุกเลาแก่สุภาภระลาการ ถ้าแลค้ำมันมิได้ตัดฟองแลตัดสำนวนมิได้ด้วยบทพระไอยการพระราชกฤษฎีกา ให้มุขลูกขุนพิพากษาบังคับบัญชา ให้สุภาภระลาการเร่งพิจารณาตามฟ้องตามสำนวนชี้ขาดแก่มุขมนตรี ผู้พิพากษาบังคับบัญชาให้ประกอบในสำนวน จงท้วงเขาให้ต้องบทพระไอยการพระราชกฤษฎีกา แลราชผู้มอรรถคดีมีถ้อยคำแก่สุภาภระลาการตติใจดังทุกเลาตัดสำนวนต้องด้วยบทพระไอยการพระราชกฤษฎีกา ถ้าถ้อยคำผู้มอรรถคดีฟ้องหาแก่กันด้วยเนื้อความประการใดๆ เป็นคดีตัดฟ้องด้วยบทพระไอยการ ห้ามแลฟ้องให้กราบทูลพระกรุณาตีแลฟ้องโรงศาลกรมใดๆ ก็ตีฟ้องร้องเรียนกรมใดก็ดี คำกฎหมายก็ดีโทษฟ้องแลคำกฎหมายมิได้ให้เรียกประสารฟ้องแลคำกฎหมาย ได้ให้เรียกฟ้องคำกฎหมาย ในความมิต้องประการหนึ่ง ฟ้องผู้มีบรรดาศักดิ์หาเป็นเนื้อความแพ่ง อาญา อุทธรณ์ควรบาน มิได้แต่งทนายต่างตัวประการหนึ่ง ฟ้องมิได้เป็นพี่น้องหาทรัพย์มรดก เอาทรัพย์มรดกเสียห่วยประการหนึ่ง ฟ้องเป็นญาติพี่น้องกันมิได้ช่วยรักษาได้ประการหนึ่ง แลปลงศพเผาฉีจะเอาทรัพย์มรดกด้วยประการหนึ่ง ฟ้องหาทรัพย์มรดก พ่อแม่พี่น้องตาย ๑๐ ปี แลมาร้องฟ้องว่ากล่าวประการหนึ่ง ฟ้องสุภาภระลาการหมายขโนฎีกาตราสารไปให้ส่งรู้คดีแล้วมิได้มาก็ตี แลไปฟ้องหรือคดีเขาประการหนึ่งก็ตี สุภาภระลาการมิได้หาข้ออื่นแลเก็บเอาคดีสิ่งยอมกันสำเร็จมาฟ้องร้อง เรียนกฎหมายอีกประการหนึ่ง ถ้าแลฟ้องพิกลจริตบ้ำไ้สูงอายุเป็นคนหาสติมิได้ฟ้องร้องเรียนกฎหมายเป็นเนื้อความแพ่ง อุทธรณ์ควรบานประการหนึ่ง ฟ้องประการให้ญาติพี่น้อง พ่อแม่ลูกหลาน ป่วยตายาย ให้ฟ้องร้องเรียนกฎหมาย แลคู่คดีผู้ประการใจความมิต้องการกำแลคำฎประการหนึ่ง มีพระไอยการปรับมาสินไหมพินัย

๑ ๑๑ มาตราหนึ่งผู้มีอรรถคดีทั้งสองคนอ้างพยานตนเอง พยานมิรับสมคำตน ตนว่าจะต่อด้วยพยานของตนเองพิสูจน์อีกเล่า ท่านว่ามีให้มันพิสูจน์ด้วยพยาน ท่านให้เอาคดีเป็นแพ้ มิฟังให้เผชิญสืบไปเลย เหตุๆ ไตจึงกล่าวดังนี้ เหตุว่ามันจะต่อด้วยพยาน

๑ ๑๒ จะกล่าวลักษณะตัดพยานโดยมูลคดีแลสารคดี มีในพระธรรมศาสตร์โดยสังเขปแล้วแต่ท่านนี้

๑ ๑๓ ที่นี้จะกล่าวลักษณะอรรถกฏ คือ ประวิงความมิตามมูลคดี ในพระธรรมศาสตร์โดยบาลีว่าดังนี้

โยถาย์ ออกขปรวคโค อชขเมปรวคเคย โจนโถอฎฎวคโค อฎฎกโคติวจเจอร์ แปลว่า เย จ อยน อันว่าบุคคลผู้ใด ออกขปรวคโค ประวิงความไว้ ปรวคเคย ซึ่งเนื้อความแท้จริง โสนโร อันว่าบุคคลผู้หนึ่ง อฎฎปรวคโค แกลงประวิงความไว้ให้ช้ำ วจเจอร์ อัญญโมษาจารกล่าว ๑ อฎฎกโถอิติ ชื่อว่าวัดกุด

๑ ๑๔ ที่นี้จะกล่าวสารคดีอันมีในพระธรรมศาสตร์ ปุราณะราชศาสตร์จัดดังนี้

๑ ๑๕ มาตราหนึ่งภระลาการจะถามผู้มีคดี ๆ ว่ามุลนาย ญาติพี่น้อง ยังมีได้ตราค้ำมันไว้ ครั้งหนึ่ง สองครั้ง ก่อน ถ้าถึง ๓ ครั้ง ท่านว่ามันแกล้งหน่วงนักชกนำช้ำ ประวิงไว้ให้ยากแก่ความเมืองท่าน ว่าให้เอาคดีมันเป็นแพ้

๑ ๑๖ มาตราหนึ่งผู้มีคดีคุมกันอยู่ในสุภาภระลาการ ๆ จะว่าเนื้อความของมัน ๆ ว่าป่วยเจ็บไป มิได้ว่ามิได้ถามชันสูตรป่วยเจ็บตั้งว่าให้ยังไว้ ถ้าชันสูตรมิสมให้เอาเนื้อความเป็นแพ้

๑ ๑๗ มาตราหนึ่งผู้มีคดีให้หนังสือบทไว้แก่สุภาภระลาการว่าจะให้ภระลาการว่าเนื้อความ ถ้าถึงนัดมิได้มา ให้ญาติพี่น้องมาบอกว่าป่วยเจ็บมามิได้ จะนัดต่อไปถ้าฝ่ายข้างหนึ่งตติใจก็ให้ผู้บอกนั้นไปสืบชันสูตรถ้านำภระลาการแลคู่ความไปชันสูตร ถ้าป่วยเจ็บจริงให้นัดสืบใหม่ ถ้าชันสูตรไม่สมให้เนื้อความเป็นแพ้

๑๔ มาตราหนึ่งผู้มีคดีสุภาพระลาการ ๆ จะว่าคดีของมันสืบไป มันเห็นว่าคดีมันพิรุณบกพร่องมันประวิงไว้ให้นานควรด้วยอุบายต่างๆ ประการใดมันมิให้ว่า ให้คำตราค้ำมันไว้ครั้ง ๑ สองครั้งก่อน ถ้าถึง ๓ ครั้งท่านว่าให้เอาเนื้อมันเป็นแพ

๑๕ มาตราหนึ่งอานาประชาราษฎร์หาพิพากษาแก่ท่านระลาการ ถอดโฉนดมากมายไปให้มูลนายสิ่งผู้ต้องคดี ๓ เห็นว่าโจทก์เนื้อความจะแพ ให้ผู้มีหนังสือบอกไปถึงผู้พิจารณาว่าต้องราชการประการใด จะออกมาว่าความมิได้ก็ตี โจทก์ จำเลย ให้หนังสือนัดไว้ว่าจะมาให้ระลาการว่าเนื้อความมิได้ก็ตี คู่ความคุมกันอยู่ในระลาการแล้วบอกไปหามูลนาย ๆ รู้ว่าบ่าวมีคดีให้หมายบอกว่าผู้มีคดีนั้นต้องราชการพระผู้เป็นเจ้าของและทำอุบาย ด้วยชีวิตเองก็ตีสืบสวนมิเป็นสัตย์ว่ามันต้องราชการจริง ท่านมันละพระราชโองการแลความประเวประวิงให้ซ้ำ ท่านว่าให้ภูเอาคดีเป็นแพ ส่วนนายมันรู้ด้วย ท่านว่าละเมิดให้หมายโดยยศถาศักดิ์ก็ตี

๑๖ มาตราหนึ่งบุคคลผู้ใดว่าความแก่กันก็ตี แลทรัพย์ผู้ยึดอยู่แก่กันก็ตี แลไปว่ากล่าวกัน อยู่มาเมื่อท่านว่ากล่าวต่อกันนั้นแลระลาการให้มาหา ว่าบุตรนั้นอัตโรค อยู่มา(สุ)ภากระลาการไปหาอีกครั้งหนึ่งผู้ว่าญาติพี่น้องถึงแก่กรรมภาพ อยู่มากระลาการไปอีกครั้งหนึ่งอีกเล่าก็ว่ามาหาด้วยประการใด แลเมื่อใดชอบที่จะว่าจึงจะออกไปว่าเอง แลผู้นั้นผลัดแลมิได้บอกมาว่าบุคคลผู้นั้นโจทก์ท่านให้แล้ว แลมิได้ออกไปว่าดังนี้ แลบุคคลใดนั้นเข้าในระวางแพแก่ท่านแล

๑ จะกล่าวลักษณะประวิงโดยมูลคดีแลสารคดีมีตามพระธรรมศาสตร์โดยสังเขปแต่เท่านี้ ๆ

ที่นี้จะกล่าวลักษณะอื่นชื่อว่า อัญญาปฏิพาท คือ แก่ต่างว่าต่างนั้น มูลคดีอันมีในพระธรรมศาสตร์โดยพระบาลีว่า โยปคคกถนทิลो ปตติวจจนร จ โนอณณมณญ ปตติคคาโรมคคา ปตติโยโสติ แปลว่า โยชน อันว่าบุคคลผู้ใดปตตูปตตาทิ คือ บิดาแลบุตรเป็นต้น ปตติกนสิโล มีปกติร้องฟ้องต่าง ๆ ปตติวจจนวโน มีปกติให้การว่าความต่างกกันก็ตี โสชน อันบุคคลผู้นั้น อณณมณญูปธิกาโส ชื่อว่า อัญญาปฏิพาท คือ แก่ต่างว่าต่าง ภาติมิ

๑ ที่นี้จะกล่าวเป็นสารคดีมีในพระธรรมศาสตร์คดีโดยมาตราอันโบราณราชกษัตริย์บัญญัติไว้สืบมาครั้งหนึ่ง

๑ มาตราหนึ่งราษฎรผู้มีอรรถคดีร้องฟ้องหาความแก่กัน ว่าเป็นคนตีเอาให้ท่านกินตาย แลเป็นหม้อกระทำให้ตายก็ตี หาวว่าเป็นโจรปล้นสดมจับห้องดาบฟันแทงตายก็ตี ท่านทำชู้ด้วยเมียท่านก็ตี หากันด้วยทรัพย์มรดกก็ตี หาวว่าต้องอกรรมก็ตี ด้วยสตรีก็ตี หากันว่าลักบังพระราชทรัพย์ ส่วยสาอากร สารพัดทรัพย์สิ่งของ ๆ ล่วงไปจากพระราชวังก็ตี แลตีจนท่านจราจลในแผ่นดินท่าน แลหากันว่าคุดทรัพย์ทองเงินได้ด้วยกันก็ตี หาวว่าไปตีฆ่าฟันกันตายก็ตี หากันว่าราษฎรบริษาทเอาทรัพย์ทองเงินสิ่งของก็ตี หาวว่าเพลิงมาเผาเรือนก็ตี จับตัวผู้เผาเรือนได้ก็ตี จับตัวผู้ทำเงินทองแดงตีตราดวงก็ตี ลักลอกทองพระพุทธรูปไปหลอหลอมเสียก็ตี แลคดีอุทลุม ๑๔ ต้องที่จำเพาะตัว ให้ถามให้เกาะกุมเอาตัวเป็นคู่อยู่กลางจำนำด้วยกันเอง ให้เอาตัวมันถามจงให้อายุผู้อื่นแก่ต่างว่าต่างกัน ถ้าคดีนอกกว่านี้ประการใด ๐ ท่านว่าผู้จะแก้แทนเมีย ๆ เมียจะแทนผู้ ลูกจะแก้แทนพ่อ ๆ จะแก้แทนแม่ ๆ จะแก้แทนลูก พี่จะแก้ต่างน้อง ๆ จะแก้ต่างพี่ ปู่ย่าตายาย ลูกอาว่าแก้ต่างหลาย ๆ จะแก้ต่างปู่ย่าตายายลูกน้าอาป้า บุตรีอันสติต่อมาเลี้ยง บุตรีขอเลี้ยงบุตรใดกลางทาง บุตรีติดบิดามารดาเลี้ยงแต่อายุขบหนึ่งจน ๆ ขบจะว่าแต่บิดามารดาเลี้ยงก็ตี ประการนี้ท่านว่าตายด้วยกันได้ เขาจะว่าแก้ต่างกันได้

๑ มาตราหนึ่งถ้อยราษฎรกล่าวหาแก่กันด้วยคดีแพ่ง อาญา อุทธรณ์ คอนบานแพศยาธรรมด้วยข้อสิ่งใด

๑๗ วันเสาร์ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๙ จุลศักราช ๑๑๖๓ ปีระกาสัมฤทธิศก สมเด็จพระเอกาทศรถอินศวรบรมนาถบรมบพิตร พระเจ้า(อยู่)หัวผู้ทรงทศพิธราชธรรมอันมหา(ประ)เสริฐตรัสว่าเมือง ๑ ๒ ๓ ๔ ต้องอุทธรณ์อาญาผู้ใดพิจารณาบังคับบัญชาตามมุขมนตรีแลผู้รอง เมื่อแลต้องอุทธรณ์ อาญาให้บังคับบัญชา ฤกระลาการมิได้เอาฟ้องคำกฎหมายไซ้รับด้วยบทพระธรรมนูญ ๑ กระลาการบังอาจไม่มีฟ้อง แลคำกฎหมายโจทก์ มิได้เกาะ(กุม)เอาจำเลยมาถาม ๑ กระลาการมิถา(ม)ตามหนังสือฟ้องแลข้ามเนื้อความเสีย ๑ กระลาการให้คารมแก่โจรแต่งฟ้องแต่งคำให้การ โจทก์จำเลย

อันอุทธรณ์กระลาการรับฟ้องคนทุศีลหาความแก่พ่อแม่รับไว้บังคับบัญชา ๑ เดชตาดหากันว่ากระลาการถามความไม่รับในสำนวน เขียนเอาว่ารับลงกระเบียด แลกกล่าวมูลเหตุพิพากษานั้น เหตุอันเดียวถึงกัน และผู้มีมูลเหตุอันเดียวกันเขามีได้ให้ว่า แลกผู้กล่าวพิพาก(ษา)นั้นเอามูลเหตุถึงกันมากกล่าวให้ร้องแลคำกฏด้วยถ้าให้สุภากระลาการพิจารณาให้เป็นสัตย์โดยมันพิพากษาเหตุเรื่องเดียวกันนั้นเขามีให้ประกันให้ว่าถ้ามิได้ทอดสินไหมพินัยให้แก่กันเลยเพราะเหตุเขาอันเดียวเขาไม่ไว้คดีกัน ให้บังคับบัญชาโดยพระราชกฤษฎีกา

๑๒ มาตราหนึ่งผู้มีอรรถคดีทำหนังสือร้องฟ้องกฎหมายกล่าวพิพากกันด้วยเนื้อสิ่งใดเป็นคดีของพ่อแม่ผัวเมียพี่น้องลูกหลาน ประกันให้กล่าวโดยคดีนั้น ถ้าผู้หาพิพาทแพ้คดีให้ทอดสินไหม พินัย จงเต็มตามรับความคดี พ่อแม่ผัวเมียพี่น้องลูกหลานมิได้ประกันให้ว่าถามผู้กล่าวคดีสินไหมนั้นฟ้องให้ทำสินไหมนั้น ๓ ส่วน ให้แก่ผู้กล่าวคดีชนะ ๓ ส่วน ไหยกเสียส่วน ๑ ถ้าผู้กล่าวหาแพ้แก่คดีให้ทอดสินไหมพินัยจงเต็มโดยพระราชกฤษฎีกา

๑๓ มาตราหนึ่งถ้าผู้มีคดีทำหนังสือร้องฟ้องกฎหมายกล่าวพิพากษากันด้วยเนื้อความสิ่งใดเป็นคดีของพ่อแม่ผัวเมียพี่น้องลูกหลาน ท่านประกันให้ว่ากล่าวคดีนั้น ถ้าผู้พิพากษาแพ้คดีให้ทอดสินไหม พินัยจงเต็มตามรูปความคดี พ่อแม่ผัวเมียพี่น้องลูกหลานมิได้ให้ประกันให้ว่าถามกล่าวคดี ชนะคดีสินไหมนั้นฟ้องให้ทำสินไหมเป็น ๓ ส่วน ให้ผู้กล่าวคดีชนะแต่ ๒ ส่วน ไหยกเสียส่วน ๑ ถ้าผู้กล่าวหาแพ้แก่คดีให้ทอดสินไหมพินัยจงเต็มโดยพระราชกฤษฎีกา

๑๔ มาตราหนึ่งถ้าผู้มีคดีทำให้เรียกกันคน ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ จนถึง ๙ ๑๐ คนก็ดี คดีมันมิได้เป็นอุทลุม ๑๔ ประการนั้นมันจะประกันเขาว่าแทนกันก็ตามใจมัน ถ้าสารภาพคน ๑ ๒ ๓ คน แลพวกทั้งนั้นมันจะว่าแต่ส่วนตัวมันก็ดี จะว่าต่อกันคน ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ คนก็ดีก็ตามใจมัน ถ้าสารภาพคน ๑ ๒ ๓ คน แลพวกทั้งนี้มีได้สารภาพ ถ้าจะแก้ก็ตามใจเขา ถ้าแพ้ให้ใหม่ตามพระราชกฤษฎีกา

๑๕ มาตราหนึ่งหญิงชายทำหนังสือร้องฟ้องนั้นให้มีชื่อหลายคน ฟังให้คุณการเรียกเอาทวนคน ๑ คน ๒ คน แม้น ๑ คน ๒ คนมากเท่าใดก็ดี คดีเข้าร่วมกันไว้ไว้ความให้คนหนึ่งแก่แม้นั้น ผู้แก่ชนะเขาทั้งนั้นชนะด้วย ถ้าผู้แก่แพ้เขาทั้งแพ้ด้วย ๑ ๓ ๑

หน้าปลาย

๑๖ มาตราหนึ่งถ้าโจทก์หาพวกจำเลยทั้งชายหญิง ๙ คน ๑๐ คน มากเท่าใด ๆ ก็ดี ได้มา ๑ คน ๒ คน ๓ คน นั้นจะประกันว่าต่างแก่งต่างก็ตามใจมัน ถ้ามันว่าซึ่งมิได้ตัวมันนั้นมิใช่พวกเพื่อนมัน ท่านให้เรียกหนังสือทัณฑ์บนไว้ให้ถามโจทก์ว่าจะนำตัวมิได้ให้เรียกหนังสือทัณฑ์บนไว้ ถ้าโจทก์ว่าจะประกันหาตัวนำให้ ๆ นำ ถ้าได้คนนั้นมามันว่าเป็นพวกเพื่อน จึงให้ผู้ปฏิเสธให้ทัณฑ์บนเป็นข้อละเมิด แลผู้มิคดีได้ตัวมันมานั้น ให้เร่งพิจารณาบังคับบัญชาขงแล้ว ถ้ามันว่าซึ่งมิได้ตัวมาใช้ ข้า คนต่างนายต่างบ่าวแลเอาออกมามีได้ประการใด ๆ ท่านว่าให้ถามผู้โจทก์นั้นดู ถ้ามันจะประกันตัวไปตัวให้ก็ตามใจโจทก์ ถ้ามันว่าจะเอามามีได้ให้ผู้โจทก์ให้หนังสือ

๑๗ มาตราหนึ่ง แม่ตายลูกหลานเหลนลือโคตรหนึ่ง แก่ต่างกันได้พันลือลงมาใช้ชื่อจากหลานว่าคดีว่าแก่ต่างกันได้สิ้นกา ๆ ขว้ใช้ญาติเป็นสาขาญาติสิ้นแผ่นดินสิ้นญาติแลพอปู่ย่าหลานเหลนลือโคตรหนึ่ง ลูกปู่ย่าลือว่าแก่ต่างกันได้ พันนั้นลงมาเป็นสาขาพันสาขาเป็นชั้นผู้อื่น

๑๘ มาตราหนึ่งท่านให้พ่อตา แม่ยาย เอาทุกข์ลูกเขยหลานเขยมาว่า แลรู้ว่าหลานเขยห้ามมิให้เอาทุกข์พ่อตาแม่ยายมาว่า ถ้ามันมิฟังเอามาว่ากล่าว พิจารณาเป็นสัดอย่าเป็นฝ่ายเขย สะใจ จึงให้ปรับหมายโดยยศศักดิ์ เป็นทวีคูณเอาเข้าพระคลัง ผู้เป็นคนคืบพิงให้ว่าสืบไปเลย

๑๙ มาตราหนึ่งมีคดีหากันด้วยละไม ช่างม้าโคกระบือ ที่ไร่นาเรียกสวนสารพัด เหตุทั้งปวงแลกล่าวเป็นพวกฟ้องคดี ถ้าสารพัดเหตุทั้งปวงเป็นแต่ของมูลนายเจ้าหนี้ข้า ให้ผู้เป็นเจ้าของรับเป็นต้นเหตุให้แก่งต่างว่าต่างกันเพราะทั้งนี้ใช้ของบ่าวทาส ลูกหนี้จะเข้าแก่งต่างมูลนายเจ้าหนี้เจ้าข้าอันมิได้ ถ้าทางมากระบือที่ไร่นาเรียกสวนทั้ง(ช่าง)นี้ของมันผู้บ่าว ทาส ลูกหนี้ กิดีเข้าหามูลนายมันด้วย ให้มันหาต่างแก่งต่างมูลนายเจ้ามันนั้น

๑ อนึ่งว่าทรัพย์ทั้งนั้นเป็นของผู้อื่น เจ้าข้าคบกันไปเอามาเป็นของตน ให้เอาทัณฑ์บนมันผู้ทาสแล้วให้ถามแต่เจ้าข้าโดยพระราชฎีกา

๑ จะกล่าวลักษณะอันมันปฏิพาทแก่งต่างว่าต่างกันได้มีโดยมูลคดี สาขาคดีมีในพระธรรมศาสตร์โดยสังเขปแต่สิ้นใหม่เท่านั้น ฉบับ

๑ มาตราหนึ่งตีรันพันแทงท่าน ๗ คนก็ตีเท่าใด ๆ ก็ดี ให้ทอดสินไหม พินัย ลูกนึ่งให้ถอนตัว ถ้าได้ตัวมันมาสินมันหนีบ้าง ท่านให้คิดสินไหม พินัย ส่วนตัวชื่อนี้มิได้ตัวมันนั้น ให้เจ้าของมาหาอันจะให้คนซึ่งได้ตัวมาใช้สินไหม พินัยตั้งมันผู้หนีซึ่งมิได้ตัวนั้นมิควร ถ้ามีพบมันซึ่งหนีเป็นกรรมของเจ้าข้าอันได้พบผู้หนีให้เจ้าของว่าเอาพินัย แลไกลอดหนังสือพระคลังหลง

ในลักษณะพระธรรมนูญเป็นลกติแห่งกระลาการมีพระบาลีในพระธรรมศาสตร์ดังนี้ พิศเราะห์ซึ่งกริยาประทับฟ้องได้สมควร กระทรวงแล้วแลตรงไปมา พิศเราะห์ความทั้งหลายมีกระทรวงนครบาลเป็นต้นบาลี

๑ แม้นโดยแท้บาลี อันว่าสภาวะประทับความควรแก่กระทรวงได้ธรรมนั้นบาลี อันมีโนษาจารย์กล่าวไว้บาลี

๑ ซึ่งว่าพระธรรมนูญท่านจะแก้เป็นสารคดีมีในพระราชบัญญัติอันโบราณกษัตริย์คำหนึ่งตามคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ แลตั้งเป็นบทกำหนดกระทรวงดังนี้

๑ อนึ่งพระธรรมนูญไว้ว่า ถ้าหาว่ายาแก่กันว่ามีได้มีโณดบาดหมาย ทำข่มเหงยี่ชกลักไชรั เอาท่านมามัดผูกทุบห้องตีตราจางไชรั โครตรอนคือคาใส่คลังไว้โดยตนเองลงเอาสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาไว้เป็นอนามประโยชน์แก่อาตมา แลข่มขืนลูกความก็ดี ทั้งหนีเป็นกระทรวงวานมาสานได้พิจารณา ถ้าหัวเมืองขุนรองปลัดได้พิจารณา ถ้าเสียมิได้เป็นกระลาการเป็นอนุญาตนอกกระทรวง คุณประชาเสพได้พิจารณา ถ้าจำเสียเป็นสมในขุนอินอายุได้พิจารณา

๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดให้กูหนี่ถือสินของคนใดไปยังมีได้ต้นเงินแลดอกเบียของคน ๆ ให้กูไปใหม่อีกเล่า ท่านว่า นายเงินจะใครได้ดอกมากจึงให้กูใหม่เล่า ท่านว่านายเงินอยากได้ใครมี ให้เรียกเอาแต่ต้นกรรมธรรม์ก่อนนั้น กรรมธรรม์ ให้ภายหลังภาคสูญเปล่า แม้นลูกหนี่มีให้ก็ได้แล

๑ กล่าวลักษณะกูหนี่ถือสินกันแล้วแลเอาต้นเป็นดอกได้ ๕ มาตราหนึ่งเท่านี้แล

๑๑ มาตราหนึ่ง ถ้อยราชฎรกูหนี่ถือสินกัน เจ้าหนี่อ้างว่าตนเป็นตีมีทาสไทยหลาย ว่ามียศมีศักดิ์ดี ลวง ความเมืองท่าน มิให้นายบ้านนายเมืองแห่งแห่งกระทรวงเรียกหาให้เลย ก็ยื้อแย่งแข่งขันเอาสิ่งสินท่านพะยะ เหตุมันมาเอง ถ้าหนี่นั้นต่อหน้าให้ยกดอกเบียขึ้นเสีย เอาแต่ต้นให้ถ้าดอกเบียขึ้นมิถึงต่อหน้า ให้เอาต้นแลดอกเข้าด้วยกัน แล แลงเสียกึ่งหนึ่ง เอากึ่งหนึ่งให้แก่เจ้าหนี่ ถ้ายื้อสิ่งสินพันทรัพย์ของเขามาเลือนนั้นให้คืนให้แก่เขา ถ้าเหลือเจ้าหนี่เอาสิ่งสินเขามาทำให้หายตายก็ดี และมีผู้พาต่อเจ้าหนี่นั้นเอง ท่านมิให้เขาใช้หนี่นั้นเลย เพราะเจ้าหนี่ลวงความเมืองท่าน ถ้าแลเจ้าหนี่เอามานั้นน้อยมิพหนี่ต้น ท่านว่าอย่าให้เอาอีกแก่ลูกหนี่นั้นเลย เพราะเจ้าหนี่มักใครได้แต่ฝ่ายรอน

๑๒ มาตราหนึ่ง ผู้ใดกูหนี่ถือสินท่าน เจ้าหนี่ทวงหลายครั้งหลายครา แลผู้ถือหนี่ว่าจะให้แล้วบังไว้มิให้ แล เจ้าหนี่ซึ่งโกรธยื้อเอาผ้าผ่อนเงินทองของโภคทรัพย์ ซึ่งพระราชทานให้แก่ท่านนานไป ท่านผู้ละเมิดให้เรียกของท่านคืน แล้วให้ลงโทษ แม้นของขุนมูลนายดุจเดียว แลท่านพิจารณาว่ากล่าวเอาก่อนตามกระบิลเมืองท่าน

๑๓ มาตราหนึ่ง กูหนี่ยืมสินท่านแลมิได้ใช้แก่ท่าน ๆ เจ้าหนี่มาทวงของท่านแก่ผู้กูหนี่ ๆ ก็ลืมนคุณท่านแลต่อ ดา ตี ท่านมิบาดเจ็บด้วยกันทั้งสองข้าง ท่านให้ยกบาดเจ็บลูกหนี่เสีย ให้เอาบาดเจ็บเจ้าหนี่มาให้ลูกหนี่ ท่านว่าเจ้าหนี่ มั่นร้ายให้ลูกหนี่เอดเอา ถ้าลูกหนี่อดเจ้าหนี่ ๆ ต่ำตืดูกหนี่มิบาดเจ็บให้ใหม่เจ้าหนี่โดยทงศักดิ์

๑๔ มาตราหนึ่ง ผู้ใดกูหนี่ท่านแลให้ทรัพย์กูหนี่แก่ท่านแล้ว เจ้าทรัพย์ตี ต่ำผู้กูหนี่ให้ใหม่เจ้าหนี่นั้น อนึ่งถ้า ทรัพย์นั้นยังมีได้เอามาส่ง แลเจ้าหนี่ ต่ำ ตี ผู้กูหนี่นั้นก็ตี ให้กระลาการพิจารณาดูทรัพย์อันกูแลสินใหม่ซึ่งต่ำตีนั้น ถ้า เท่ากันให้ลดเสีย อย่าให้ผู้กูหนี่ให้ตรวนกูหนี่นั้นเลย ถ้าทรัพย์มากกว่าสินใหม่ให้เอา สินใหม่นั้นมาลบนั้นเสีย ถ้าเหลือ เท่าใจจงให้ผู้กูหนี่ ทวงแต่ทรัพย์เท่านั้น ถ้าทรัพย์นั้นน้อยกว่าสินใหม่ให้เอาทรัพย์เติมให้จงถ้วนสินใหม่นั้น

๑๕ มาตราหนึ่ง ถ้าแลเจ้าหนี่ไปทวงหนี่หลายครั้งหลายคราแลผู้ถือหนี่มิให้ ๆ เจ้าหนี่ไปร้องฟ้องแก่นายบ้าน นายเมืองแลกระลาการให้ไปเรียกไปทามาพิจารณา ถ้าเจ้าหนี่บอกแก่นายบ้านนายเมืองแลยื้อคร่าเอาข้าวของผู้ถือหนี่มา จำจงเอาเองดังนั้น ท่านว่าละเมิดความเมืองท่าน ให้ใหม่โดยค่าจำจง

๑๖ มาตราหนึ่ง แม้นเบียเขา เบี้ยเรา ยืมหยิบซื้อซื้อเขาปลงติดท่านกวน เป็นค่าแต่ตำแสรลงมาอยู่แต่กัน แต่ ผู้เจ้าหนี่นั้นทวงถามมิให้ เจ้าหนี่ยื้อชักเอาสิ่งใด ๆ ก็ตี จะว่าแก่เจ้าหนี่นั้นมิได้ ถ้าเบียนอกความนั้นเป็นค่ากว่าแสนขึ้นไป คือกูหนี่ จำนำ ซื้อขายแก่กันประการใด ๆ ก็ตี ท่านมิให้ซื้อยื้อชักท่าน ๆ ว่าเป็นไทยแก่เจ้าเบียหนี่

กล่าวลักษณะกูหนี่ถือสิน ครั้นแลเจ้าหนี่ยื้อชักตีต่ำลูกหนี่ได้ ๖ มาตราหนึ่ง

๑๑ มาตราหนึ่ง ผู้ค้า ผู้ถาม เงินให้แก่ผู้กูมากน้อยเท่าใด แลผู้ค้าเงินมิได้เอาต่อผู้กูไปถึงนายเงินให้รู้จักตัวรับ เงินด้วยแก่ผู้ค้าเงินรับเงินต้นเงินแลดอกเบียตกอยู่แก่ผู้ค้านั้น

๑๒ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเอกสารกรรมธรรม์สิ่งของท่านไป มีผู้ประกันแลผู้ถือหนี่หาย ให้ผู้รับกันใช้ต้นผู้รับกันนี้ได้ อนึ่งมิได้มีเอกสารกูหนี่ขายต้นรับกัน จะเอาแก่ท่านนั้นมิได้ ญาติ

จะกล่าวลักษณะกูหนี่ถือสินแลมีผู้ประกันมีผู้ค้าผู้ถามโดยสังเขปใดๆ มาตราหนึ่ง

๑๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเอาเงินไปปลงไว้แก่ท่าน จะเอาโทษนสาสินายเงิน จะเอาโทษนะมิได้ ให้นายเงินคิดเอา เงินเป็นทวีคูณ อนึ่งผู้ใดเอาโทษนะปลงไว้แก่ท่านว่าจะเอาเงินเล่า อยู่มาพันปีกว่า เดือนกว่าวันอันสัญญาไว้แก่กันนั้น ผู้รับโทษนะไว้มิได้ ส่งเงินนั้นให้เจ้าโทษนะจะคิดเอาเงินดอกเบียขึ้นมิได้ ควรให้คิดเอาโทษนะเป็นทวีคูณ

๑๒ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเอาโทษนะของท่านไปสัญญาว่าถึงเดือนถึงปีนั้นจะให้โทษนะแก่ท่านมากน้อยเท่าใดก็ดี แลมิได้ให้โทษนะตามกำหนด เมื่อเอาไปนั้นเป็นกาลโทษนะถูกแพงก็ดี ถ้าเอาถึงสัญญาได้ใช้บ้างยังค้างอยู่บ้าง พันสัญญาไปก็ดี เมื่อใช้นั้นท่านให้กัศเอรากา...

(ในสมุดไทยเรื่อง พระธรรมศาสตร์จบเพียงเท่านี้)

เรื่องต่อจากนี้เขียนด้วยดินสอ มีลักษณะเหมือนสมุดบันทึกเรื่องสัพเพเหระ เช่น บทกวี ตำรายาสมุนไพร
บทสวดมนต์ คาถาอาคม เป็นต้น

บทกวี กาพย์ฉบับ ๑๖

๑ ง่ายแล้วง่ายแก่เวลา	ราหูจรคลา
เข้าเนาในทิศหรีดี	
แม่แลงตะวันเที่ยงนาที	ราหูจรีลี
เข้าเนาในทิศอุดร	
ตะวันซ้ายควายบพจร	ราหูสุรินทร
เข้าเนาในทิศภาคเนย์ทิศา	
กายค้ำย่ำเท่าสนธยา	ราหูจรคลา
เข้าเนาในทิศประจิมสาคร	
เด็กกับผู้เฒ่าแก่นอน	ราหูเคจร
เข้าเนาในทิศอีสาน	
แต่นั้นเที่ยงคืนสัทกาล	ราหูจากสถาน
เข้าเนาในทิศทักษิณ	
ก่อนไถไถลั้งโดทอน	ราหูสุริน
เข้าเนาในทิศพายัพ	
ครั้นรุ่งแดดอุ่นการสรรพ	ราหูจรกลับ
เข้าเนาในทิศบูรพา	

๑ เศษ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ เล่นทั่วไป
๔ ๔ ๒ ๔ ๓ ๔ ๑ ๔ ๔ ๔
๓ ๑ ๑ ๑ ๔ ๑ ๒ ๑ ๓ ๑

๓ มะ อะ อุ เสวียง พรหมา พระโพสพ พระโพสพ นางนพดารา นางจันทรี นางสีชะดา มาแม่มา
อาคัตถาหิ

ยาพอกตะมอยหัวตาย

หัวเคาหัวเตื่อตะเมื่อยก็ตี ยาแก้ เอาหัวผักกาดเค็มนาบกระเบื้องอังหิเจ็บกัณพิษก็บี้พอก ไม่หยุดปวดเอาราก
(จิง)จอ ขมื่นอ้อย ๓ แว่น ยาตำพอก เป็นหนองแล้ว ข้าวเหนียว ๓ ยิบ ขมื่นอ้อย ๓ แว่น เกลือ ๓ เม็ด หัวเขียว ๓
ยิบ ต้มน้ำสายน้อย

สาสิสะนะมะพุทโธ สาสิโสนะโมพุทธาเย

นายสวัน เดือนแปด วันจันทร์ แรมค่ำ ๑ เพลาพลบค่ำ ฯ

นางปุย แวอก เดือนหก แรมสี่ค่ำ วันพฤหัสบดี

นายเขียน ปิจจ เดือนเจ็ด วันอาทิตย์ แรมสองค่ำ
นางฝ้าย ปิจจวต เดือนยี่ วันเสาร์ แรมค่ำ ๑
นายนี้ยี่ ปิมะเมีย เดือน ๔ ขึ้นค่ำ ๑ วันอังคาร ตะวันบ่าย

แก้ละ

ก็ได้ น้ำมะนาว ๑ พุดนาลูกพุดรา ขี้เกลือ น้ำมะนาวละก็ได้ ผักกาดหัวแวนแก้ละองน้ำนาว
เปลือกไข่เน่า เปลือกตะนู ขมิ้นอ้อยห้าแวน ลงพระเจ้าห้าพระองค์ บอระเพ็ดห้าแวน กะเพรา ต้นชุมเห็ด
ไทยต้นหนึ่ง ใบมะตูมกำมือหนึ่ง น้ำตาล(โต)นคกัอนหนึ่ง ยาดานขโมย ลมอุมขี้กะเพราแดงเลาพัน

ฝันข้าวเจ้าฟ้าประทานให้

๑ โอมพระพุทธรังเลิศสลัม โอมพระธรรมมังเลิศสลัม โอมพระสังคังเลิศสลัม มะอะอุ พรหมา แม่โพสี
แม่โพสพ แม่เทพดาราร มาเจันเทวี แม่สุดสะดา มาเลิศฤแม่มา เป็นเศรษฐีชานา พ่อค้าบ้านนอก คุมควายทั้ง
คอก คุมแอกคุมไถ คุมไร่คุมนา กันนกกันหนู กันปูกันปลา กันงูกันเงี้ยว กันเคียวกันงา กันตะกวดกันเหี้ย กันพลี้ย
ลงนา กันหนอนอ้อปรีย์ อย่าได้มีมา สรรพโทสาวินาศสันติ คาน้ำหาน้ำมนตร์รดข้าว

ยาใดก็ดีแลผอมไอ ท้องโร

ยาใด ขมิ้นอ้อย ๕ แวน ขิง ๗ แวน พริกไทย ๗ หยิบ ดีปลี ๗ ดอก รากย่านาง ๑ บอระเพ็ด ๓ องคูลี
มะกรูด ๓ ลูก ฟ่ำสีเอา ๓ ต้มเหล้าครึ่ง ๑ น้ำครึ่ง ๑ ๑ ยาเด็ก สะแกทั้ง ๕ ชุมเห็ดเทศ ชุมเห็ดไทย ขมิ้นอ้อย ลงพระเจ้าห้าพระองค์ ใบทับทิม ๑

ยาไข้ ยามงกิน ๑๐ วัน ยานี้ต้องอยู่ไฟ

๑ สะพลู ๑ กะท้อน ๑ เถาย่านาง ๑ ตะคาน ๑ ต้นติไล่ ๑ รากฝักเคา ๑
๑ สะแกทั้ง ๕ ชุมเห็ดเทศ ชุมเห็ดไทย ขมิ้นอ้อย ลงพระเจ้าห้าพระองค์ ใบทับทิม ยาเด็กทนายโรคดี ๑
เทียนดำขาว พริกไทย ไพร ข่า ขมิ้นอ้อย เกลือสินเธาว์ ๒ บาท ว่านน้ำ ๒ บาท สมอเทศ ๒ บาท ใบเสนียด ราก
อังกาบ ดอกจันทน์ ๑ บาท ลูกจันทน์ ๑ บาท โคนดินสอ ใบหนาด ขิง หอยสังข์

ยาแก้ไข้คนท้องโตกินออกลูกง่าย

๑ รากฝักเคา ๑ เถาดำลึง ๑ ชุมเลียง เถาย่านาง ๑ ขี้เหล็กทั้ง ๕ หัวคล้า ๑ กกลังกา ๑ ใบมะกา ๑ ฝัก
ราชพฤกษ์ ๑ คนทา ๑ ชันทองพยาบาท ๑ รากขิงขี้ ๑ จันทน์แดงจันทน์ขาว ๑ สลอดน้ำพังกอ ๑ ทำเป็นเกลือข้าว
เขี้ยว ๓ ตัว หมาก ๓ คำ เงินฟอง ๑ ใส่ปากหม้อต้มกินหายแล้วเงินฟองทำบุญไป โกรฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕
ข้าวเย็นเหนื่อ ข้าวเย็นได้

ยาตานอด

๑ สะรุต ๑ สารภี ๑ เกษรทั้ง ๕ จันทน์ทั้ง ๒ ลูกกะตอม ๑ ก้านสะเดา ๑ บอระเพ็ด ๑ ขอนดอก ๑ ต้นอี
เนียว ๑ รากอบเชย ๑ ยาขานานี้แก้อาเจียนแก้ลงแก้ไข้แก้ฟ้อ

น้ำมันถอนนาโม น้ำมันงา ตันงาเผาไฟใส่น้ำมันกระดุกผี ฝันหัวอดตะพิด ฝันเป็นน้ำกระสยใส่น้ำมัน

ทำตะกั่วเป็นเงินยาคัด เอรากคนใส่หม้อ โมเหล้าบาด ๑ ผ้าขาวเจ็ดชั้นปิดปากหม้อฝังดินแล้วกล้วยตานีปลูก
ปากหม้อ ปลูกไ่ว้งจนกล้วยออกปสีแล้วทิ้งไ่ว้งจนซิมไปเองแล้วขุดเอาหม้อที่ฝังขึ้นมาเป็นยาคัดตะกั่ว

แปดด้าน

อิระชาชะตะระสา

ติหังจะโตโรทินัง

ปีสัมระโลปุตพุทธ

โสมานะกะริกาโท

ภักสัสัมวิสะเทภัก

คะพุทธปันทุทำวะชะ

วาโทโนอะมอมะวา

อะวิสุกนุดसानุดติ

ยธาตุ

๑ พริกไทย ๑ ดีปลี ๑ หัวหมู ๑ ตะคัน ๑ ขิง ๑ เจตมูลเพลิง ๑ ชะพลู ๑ ยาบำรุงธาตุ

ฆเตสิ กิกรณ อหิจิตต์ อหิจิตตา ชานามิจินโต ๆ โรติหังห้าหังปะลาขันตี บทตัน นหิจังงัง นบิจิตต์ สุนหิ
จังงังสุนบังตัก๔ บทปลาย พุทธสงโฆจทานาทัง สิงหะนาทังกันโต สิงหิราชาชะลิลามาระปะโตอัปะรายัง บททราง

๑ อสันคุณอาจารย์ใช้ให้กูมาพ่นขางพ่นแลภยขางขึ้นในใจอยู่อัดๆ ขางละอองพัดแลขางแดงให้เจ็บปวดหัวทุก
แห่ง ครั้นกะทานร้อนแลกะทานหนาว ครั้นได้อินกูมาพ่น สูจิงใช้ให้พ่นไกลได้ถึงโยชน์ อย่าให้ทันกูขึงโกรธ กูจะเป่า
ด้วยลมกรดพระเนนมาตก็แตกแยกละลายเดชคุณครูปุตติยาให้กูไว้เป็นกรรมสิทธิ

ชีเหล็กทั้ง ๕ แสมสาร แสมสะเล เถาวัลย์เปรียง หัวหมู ฝักราชพลุกษ์ พญามือเหล็ก มะค่าไก่
บานไม่รู้โรย ต้นครุ ยาทะลี่ยกลอน

นะโมพุทธายะ นะคลายพระกุกสันโท โมคลายพระศรีอาริยมตไตร ขอเดชะพระบารมีพรุพุทธิเจ้าทั้ง ๕
พระองค์ จงมาโปรดสัตว์อันข้องขัดอยู่ในอุทร ให้เดือดร้อนจะอัปจน ขอเดชะพระทศพลจงมาประจัญด้วยกายกรรม
วาจากรรม มโนกรรม สิ่งไรกระทำมาแต่หนหลัง ดินน้ำลมไฟ ผลักไสออกมา เอหิสกคโต ภควา ยาดกราเทติ ภวัส
สตี พุฑู ปัจจะขามิธัมมัง ปัจจะขามิสังขัง ปัจจะขามิหิภาวังมังสังภาเรหิ ๐-

คาถาสะเดาะลูก

ถ้าลูกตายในท้องไส้ คัดขุมมิ โอภาเสติภาหิ สโมห นยสโมห นัตถิสโมหคโต เอวังเสมายัตถิสังขัสสะ เอก
เดหิณิมิตเตหิ เสมานะสังวาสัง เอตตตุอุปนัง คัมหมันยัตตปัดไตรัสสะ เอสสายัตติ ๆ อินมตติภาณะเตรโหติ กริงสรณัง
ปัจจขามิให้วากัลป

ตำราเทพจรกินยา

๑ สิทธิการิยะ ถ้าจะดูเทพจร

เดือนข้างขึ้นค่ำ	๑ เทพจรอยู่ฝ้าตีน	ถ้าจะกินยารู้ส่งสะดวง
	๒ ค่ำอยู่หลังตีน	กินยาตีนัก
	๓ ค่ำเทพจรอยู่หัว	ถ้าจะกินยาตีนักแล
	๔ ค่ำเทพจรอยู่แขนถ้าจะกินยาตีนักแล	
	๕ ค่ำเทพจรอยู่ลิ้น	ถ้าจะกินยามักรอก ไม่ดี
	๖ ค่ำเทพจรอยู่ในหัวตัว	ถ้าจะกินยามักให้รอก ไม่ดี
	๗ ค่ำเทพจรอยู่ข้าง	ถ้าจะกินยาตีนักแล
	๘ ค่ำเทพจรอยู่ท้องน้อย	ถ้าจะกินยานั้นมีดี
	๙ ค่ำเทพจรอยู่มือ	ถ้าจะกินยาตีกินเถิด
	๑๐ ค่ำเทพจรอยู่ในตัว	ถ้าจะกินยาให้ติดอก ปะอก มีดี
	๑๑ ค่ำเทพจรอยู่ฟัน	ถ้าจะกินยามันให้รอก อย่ากิน
	๑๒ ค่ำเทพจรอยู่คาง	ถ้าจะกินยามันให้ถอนใจใหญ่
	๑๓ ค่ำเทพจรอยู่มือกินยาตีนักแล	
	๑๔ ค่ำเทพจรอยู่หลังตีน	กินยาให้ลำบาก
	๑๕ ค่ำเทพจรอยู่หัวใจ	กินยารู้อะถึงกะความตายแลดูเทพจรข้างขึ้น

ยาเลือด ใบทับทิม ใบเทียนต้มกับเหล้า ฯ ๑๐

กะเพาะเปิด กะเพาะไก่ คั่วบดละเอียดใส่แสมกับเหล้า กระจายตามขโมย

หนังกะเบนเผาไฟบดละเอียดกับเหล้ายาปวง ฯ

ใบทับทิม ใบเทียน ตะไคร้ ๓ หัว ยาลงเป็นเลือด

ยางู ผักกะโงกดีแล ๑๐ ยาปวง ขี้วัว บอระเพ็ด ขมิ้นอ้อย ผักขวง ควายริง ต้มกิน

๑ พุทัง อัญญิ รัมมัง ฯ สังก คัง ตโจ เสกมณี ๑๐

ยากลอน เอาพริกไทยเจ็ดเม็ด ไพลเจ็ดแฉ่น ข่าเจ็ดขึ้น ลงพระเจ้าห้าพระองค์ ต้มผงกินสุรา

กระเจ็ดขึ้น ข่าห้าตำลึง บานไม่รู้โรยห้าตำลึง เตากรองห้าตำลึง ยาต้ม ยากษัยกลอน

นี้ยาผง นี้ยาต้มกินไปพร้อมกัน

๑ ให้เอาผาง ๑ ดอกคำ ๑ เลือดแรด ๑ เปลือกเพกา ๑ เปลือกไม้แดง ๑ รากมะตูม ๑ เป็นยาต้มกินเลือด

ยาแก้ปวงแก้เจ็ดประการ

๑ ยาแก้ปวงเอากระเจาทั้งห้า ขี้ผึ้งหนัก ๑ บาท หนึ่งขึ้น ผักขึ้น ๑ เงินฝอง ๑ ต้ม

๑ ยาแก้ปวง เอาผักขง ๑ ข้าวตัง ๑ น้ำตาลโตนด ใส่ลงต้มกินหาย

๑ ยาไอเจ็ดประการ เจ็บท้องเจ็ดประการ ลมเจ็ดประการ ริดสีดวงผอมเหลืองเจ็ดประการ ท่านให้เอาแห้วหมู ๑ บาท

กระดาศแดง ๑ บาท กระดาศขาว ๑ บาท หัวอุตพิต ๑ บาท ขิง ๑ บาท ราชดัด ๑ บาท เอาสิ่งขนาด ๑ บาท ลูก

จันทน์ ๒ สลึง ดอกจันทน์ ๑ สลึง กระจวาน ๓ สลึง กานพลู ๓ สลึง เทียนดำ ๒ สลึง พริกไทยเน่า ยาทั้งหลายตำเป็น

ผงกลายน้ำผึ้งกิน เอาลูกพุทราขานี้ชื่อเพชรารูด

๑ ยาแก้เลือดลม ท่านให้อาซิง ๑ กระเทียม ๑ เกลือ ๑ ผิวมะกรูด ๑ หัวหัวหมู ๑ ยาสดต้มกินดีแล ๑-
ยาแก้ไ้ร้างเรื้อ

๑ ยาแก้ไ้ร้างเรื้อ เอาขี้เหล็กทั้งห้า ใบมะกอก ๑ ฝักราชพฤกษ์ ๑ พุ่มเรียงทั้งสอง รากหมาก ๑ รากมะพร้าว
๑ รากตาล ๑ รากวายุขม ๑ รากไม้รวก ๑ ต้มกินหายแล ๑- รากมะกรูด รากมะนาว รากมะพร้าว

๑ แก้วเสียด ขี้เยี่ยวมือออก เอายอดขี้เหล็ก ๑ เกลือ ๑ ส้มมะขามเปียก ๑ บดชินกินหายแลทำแล้ว ๑-

๑ ยาแก้จุก เอาจุกมะกรูด ๗ จุกเอาแต่ผิว พริกไทย ๗ เม็ด ขิง ๗ แวน บดต้มกินแก้จุกให้เข้าชนก่อนจึงแก้
เถิด

๑๑ แก้วบดลงเป็นเลือด ท่านให้อาซารส้ม ๑ ผาง ๑ ผิวสีสุก ๑ ต้มกินหายแลต้มแล้ว

๑ แก้วกินผิดสำแลงให้สลบไปก็ดี เอารากมะนาว ๑ รากมะพร้าว ๑ ผนด้วยน้ำกินหายแล ๑-

ยาริดสีดวงลด

๑ สลัดได บอระเพ็ด ขมิ้นอ้อย ไพล ๑ ปูนแตก แก่นลิ้นทม ๑ ส้มป่อย ๑ เกลือ ๑ ยาแก้สารพัด ๑

ปวดหัวตัวร้อน ยาขนานนี้ต้มก่อน

๑ เถาย่านาง ก้างปลาแดงปลาขาว จันทน์แดงจันทน์ขาว ข้าวเย็นเหนียว ข้าวเย็นได้ หัวค้ำ สลัดน้ำ
รากมะเดื่อ รากคิงคี่ คนทา ขมิ้นอ้อย ทางตาล เค้ายายม่อม

แมงป่องข้าง แมงคานา ย่างไฟดาบอง เม็ดมะนาว ลูกจันทน์ลูก ๑ พริกไทย ดีปลี เอาให้เท่ากัน บดกับ
เหล้า ปั่นเป็นแท่งไว้ แก้สารพัด เลือดก็ไ้ ฐก็ไ้ สลบแล้วเอายอดตองหย่อนลงในคอ ประปรอดนมายละลายเหล้า
หายแล ๑-

พระอะระหังสังฆารังคเตสิท กิงกะระณัง พระอะระหังชานามิ ๑-

เขียนลงในวางยันต์เสก เฝ้าไฟละลายน้ำกินหายแล

เขียนคาถาลงในวางยันต์

รักษาคถากันทา

ก็ไ้

ภาวนากันก็ไ้

๑ ยาปวง เงินฟอง ๑ กำมะถัน ๑ ขี้ผึ้ง ๑ กะแซงจาก ๓ เต็ด จุกหอม จุกกะเทียม เปลือกส้มโอ ๓
เปลือก

๑๑ ยาธาตุนรจวบ ท่านให้อา ขิงแห้ง ๑ โกฎูเขมา ๑ โกฎูพุงปลา ๑ โกฎูเซียง ๑ โกฎูสอ ๑ โกฎูก้านพร้าว
๑ เทียนขาว ๑ เทียนดำ ๑ เทียนสัตบุษย์ ๑ เทียนขาวภาณี ๑ เทียนแดง ๑ ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ ๑ การะบุน

๑ เกานพลุ ๑ ลูกผักชี ๑ ลูกกระวาน ๑ เปลือกสมุนละแวง ๑ น้ำประสานทอง ๑ ไครเครือ ๑ หัวเปราะหอม ๑ สมอเอาแต่เนื้อบาท ๑ ใบพิมเสน ๑ ชะมด ๑ สะคาน ๑ ชะพลุ ๑ เจตมูลเพลิง ๑ ดีปลี ๑ ฯ

ดูพระ

พระอาทิตย์ ๖ ปี

พระจันทร์ ๑๕ ปี

พระอังคาร ๘ ปี

พระพุธ ๑๙ ปี

พระเสาร์ ๑๐ ปี

พระพฤหัสบดี ๑๙ ปี

พระราหู ๑๒ ปี

พระศุกร์ ๑๑ ปี

พระเกตุ ๙ ปี

๑ โมเลื้อมวันไว้ พุทให้ลงไล ธาเรงระหน ยะเข้าใจคน นะกรักกุจนตาย คานานี้เสกเตาปูนรักมด

๑ นะเมตดา โมกรุณา พุทปราณี ธาอินดี ยะเอ็นดู ยาจะ นะรำพึง โมคิดถึง พุทนอน โมเต็มดา ปิยังมะ มะ ยะทาพุทโมนะ ไปหาคุ่นาง

น จงชัก โม จงถอน พุ จงคลอน ทุธา จงเคลื่อน ย เลื่อนออกมา น ม พ ท สมุโนยะติ สมุโนยะตา เอวังพัตตะเสมายังเอสายัตติ อคัตขมุทโทกาเสติถาหิ ฯ

โอภัสสะมหาภัสสะ ย เลื่อน โม ละลาย พุ กำจัด ทุธา กำจาย ย หายไป น พระอนิจจัง น พระทุกขัง น อนัตตา โม สูญๆ ด้วย นโมพุทธา

น

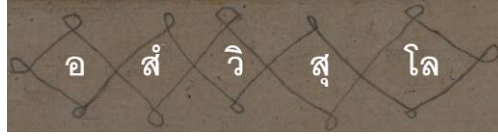
พ

ท

า

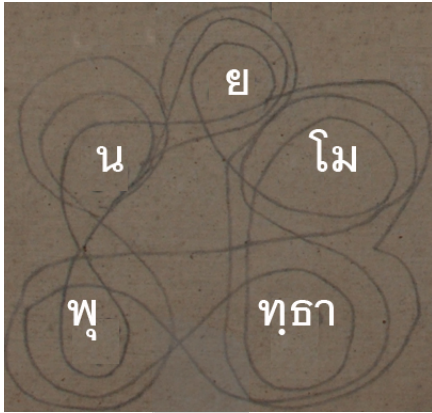
ย

น อรหังสุณฺณ ฯ

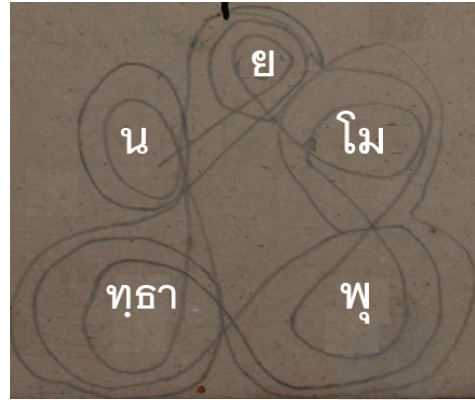

ยันไส้เทียนฯ

ปิด

กิน

คำชักยันต์

ชินวัจจนะ ยุตตังหสุตกระณี ชื่อสี่หะขัตติยา ลิงคันจะเตด้วยจะสรพรอันควรแก่ตำแหน่งพระผู้เป็นเจ้าของ อาจารย์
 ยะให้ตั้งสนธิเป็น น เรียกอภพระขันธไชยศรี เธอจึงจ้เอาไมตรีมาแนบข้าง เธอจึงจะใช้ให้กูไปจ้างเอาหมากมา ๓
 ทะลาย ทะลายหนึ่งชื่อ พรหมทัต ทะลายหนึ่งชื่อ หัสปตี ทะลายหนึ่งชื่อ มาตุลี เธอจึงจะให้กูพันผิด นะพิดทั้งหลาย
 เอย อันใหญ่แล่น้อยพิดสตะคาบ อยู่ในพิสะเดื่อนหาพิตสมาบาบเจ็บทั่วทั้งตนเจ็บทั่วทุกเส้นขน น้ำลายไหลพรากจริงๆ
 นะเวยๆ แม่สะแลงเอย กูรู้จักกำเนิด สูเกิดด้วยฟ้าแลดิน พระอินทร์เธอจึงจะย่นไบบะยม พระพรหมเธอจึงจะย่นไบบะ
 หนาด ให้มาราดฝุงสะแลงทั่วกรุงบาดาน กูจะพันเดือนดาวให้ตกจากฟ้า กูจะพันพระสมุทให้เป็นบ้าเป็นคลืนป่วนปั่น
 เป็นไฟ กูจะพันผีน้อยแลผีใหญ่อยู่ในพื้นฟางกลายเป็นร่ามะขนาด ครั้นกูจะตวาดก็ตกลงไป โอมมะอินสวาหะ ฯ ปิดสะ
 แแลง ฯ

๑ คัดชะมูมหิโสภาเสติถาหิ บทนี้ขันธกุมาร ฯ อิมสมิ นะมัตตมะนัจจับกุมารมัต ฯ นะมา ฯ นะ เรียกกุมาร
 เข้าหม้อ ฯ

๑ โสมามาโสนะพลักโมสัย พุดไลทารุนยะออกละควา บทนี้จับกุมาร

๑ กะระมะ ทะชะอะตะพะนะมะกะยะสะสุสิโม เสกมกคลให้กินลูกออกสวามคอ

๑ ยันต์ตั้งสันตังวิกวิงคะเร อักขระ

๑ นะมะพะทะ นะโมๆ นะทะพะนะมะ เสกน้ำมันตสะเดาะลูกตายในท้องออกแล

๑ สะมุหะคะโต สะมุหะคะติ สะมุหะคะตา สะมุหะเสมา สะมุหะไนยะ

๑ ดิสากะโลตังคะบุ้งตะนุดาโยตะริกะชะอันโยในหูน ทักโยในหูน ปาโยสังวะโต เอลาคะพักโทปิดติอิ

๑ โอม กูจะกล่าวกำเนิดเกิดพระมหามาตามืดโยนตัวกูขึ้นไปเป็นกงไม้ไผ่แหลกเป็นผุยผงทั่วทั้งเมืองสกุณชมพู
 กูจะรำพึงถึงครูไขก็สู้ไม่ได้ ครูก็ให้เล่าพระคาถาว่า พุทธัง ธัมมัง สังกะยังสะระนัง คัจฉามิ สัมพุทเธอภักวีสันยะ
 ภควาชัยยะมังคัลล ปาสูอุชาอิปามิ พุทธะสังอิๆ สวาสุมะอะอุอะมะ อิกิวิวิ สัททะเสฏฐิ อะสังวิสุโลปุสะภูกะ อะ
 ระหังสุคโต ภควา สังวิทาปุกะยะปะอาปามะจุปะทีมะสังอังคุหุสะ นะโสทุสะมะณี สัททะวิปิๆ ปะสะอุทุสะนะโสจิเจอร์

นิพฺพตฺติง นมฺมะนนะอะ นอกอ นกะ กอออนอ อะนะอะกะอังทตมะทะมุอะยังฺจิปิเสคฺฉิฯ เสปิจิกันหะเนหะริระมะทะ
 มะหะตตฺตัง จะพะกะสะนะมะกะยะชะอะตะพะนะมะกะยะกะระมะมะทะ ชะอะตะพะสะสุสิโม พุทฺโธ ฌัมโม สังฆโย
 ภควาโลกนาโถ นัสฺสัสสิโมยะสะสิโมจิงฺงเหยะ หัยะครูปัตติยาโยหิมิกำแพงเพชรเจ็ดชั้นกั้นหน้ากุคือพระวิงค์ คือ
 พระสังคินี คือพระปรมัตถอาจารย์ให้คงแก่หอกดาบปืนกำราบเหล็กแลนหางลายสารพัด เสียบสารพัดคมอย่าให้ต้อง
 อยาระได้ให้ต้องให้คงแก่หอกต่อเงินแลต่อทอง ต่อสำริด แลทองแดง โอมตรีเพชรจิตตะพะตังมิโม ฯ คานานี้ทำได้อ้อย
 แปรตามแต่จะใช้เถิด ล่องหนกำบังได้ภาวนาเที่ยว ๑ คุมไปเจ็ดวัน

